

Излази сваке недеље
на читавом табаку.

Дониси шиљу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

Г Л А С   Н А Р О Д А .

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . 2 „
на четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

М У Ж И Ж Е Н А .

VII.

Али има у нашем народу и за момковања и за девовања погрешака, што се после свете. Ја ћу овде да споменем само најобичније, јер их има толико, да би ме далеко завеле. Споменућу само оне, што су у обичајима, у навикама народним.

Пре неколико година путовах с друштвом, и беше већ близу по ноћи, кад стигосмо у једно село. Већ се из далека чула ларма и кикот, а кад стигосмо пред одрпану крчму, а тамо свирац у среди, а око њега коло запурених, раздражених девојака и пола пијаних момака. Шуре скачу као виле, а поскочице лете безобзирце, час из девојачких, а час из момачких промуклих грла. Па није мира и кад свирац стане. Ено их где лете двоје по двоје у слабо осветљену крчму, па тек онда почиње скрнав и бесрам, док свирац опет не засвира. Дивља вика и луна пресецаше тако немилу поноћну тишину, а разбарушене слике њихове по мраку чињаху ми се као зли дуси, што човеку о животу раде. Згрозих се од тога погледа и навалих на другове, да даље пођемо. И они беху склоњени, а и ваљало им је, јер се по момцима мутило и договарало, што је који од нас с којом од девојака проговорио. Кад поседасмо на кола и њих поздрависмо, а из десетине девојачких уста најгоре речи за отпоздравље и десетак каменица од момака за уздарје. Ми дахнусмо душом, кад из села изађосмо.

Питаће ме когод, што сам ово приповедио. Хтео сам да вам покажем, како се може у зло претури-ти и најлепши обичај народни. Наше дивно коло, што га играју сваке недеље и празника око цр-ке, на очи свету и старијима, онај смеран саста-нак чилих, али мирних момака и стидљивих дево-јака, онај красни венац безазлена, чиста живота, права пријатељства, искрене љубави прорастао ко-ровом ниских, гадних страсти. Момак не иде више у коло, да својом врлом и игром затресе невино ср-це девојачко, већ да скрнавом песмом и подскочи-цом запали страст у већ грешним грудима и да на-несе бестидан осмех на и онако већ погана уста.

Девојка више не обара очију, не румени девојач-ким стидом, кад је момак само погледи, већ смело пристаје и у најгрђу шалу, а каткад боме у нај-гору збиљу. Па шта је последица тога? Жена већ у напред изгуби онај свети чар, што је управо и прави женом, а не подложницом, а муж оно досто-јанство, што му је веома нужно, ако не ће, да је женина подлога и мама. Узме ли се таквих дво-је, онда је већ у напред нестало оне светиње, што управо веже мужа и жену, и што ниче само у за-конитом спаривању. Њих двоје су и после венча-ња једно другом оно исто, што су и пре тога би-ли, па како је та свеза њихова била веома лабава и тек од ћуди зависила, тако ће и сада тек само ћуд требати, а да их опет растави. Па је ли така свеза довољна за узајмицу, што се иште у брач-ном животу? Хоће ли та свеза одолети свима при-ликама у животу или ће се код прве несреће, код прве болести и невоље сама од себе распасти? Та ту је после хиљаду прекора и приговора, ту је сумњичења и невере, а узајамно поштовање, што је управо корен праве љубави, малаксало је још онда, кад су први незаконити корак учинили и једно пред другим морално пали. Питајте конзисторије, где је раздора у породици и кући? Јамачно ће вам одговорити, да је онде, где су њих двоје већ пре венчања прелазили границе, што их је морал и закон поставио. Што је обично баш она брачна свеза најнесрећнија, што ју је створила превелика и дуга љубав. Читали сте ваљда, а можда сте и са-ми искусили у своме животу, да је читаве муке и дугих приповести од бескрајне љубави двоје мла-дих и неприлика, док се састану, па кад их је послу-жила срећа, те се најпосле опет састали, омрзну се, ра-ставе се. Што није срећна девојка, кад ускочи за момком? Не потраје дуго, а она се опет сели сво-јима и својој кући, а то све с тога, што је нестало поштовања, па и љубави између њих. Па онда помислите на друге последице такога момковања и девовања, што не би ваљало ни спомињати.

Помислите, колико је несрећних девојака и сирота од туда!

Рећи ће ми можда који, да у нас није дошло до тога и да није све тако, као што се овде напомиње. Ја бих радо то признао и срећан бих био, кад бих се уверио, да се варам; али толико прилика и случајева говоре за истину мојих речи. Не ћу да речем, да је блуд доиста баш овладала нашим народом (јер то би му била јамачна и брза пропаст), али стугом морате и сами признати, да није у нас више оног поштења и оне чистоте, што је у другој, здрава народа. Нека није баш праве ниске страсти у наших момака и девојака, али су они у моралу дубоко пали наспрам предака својих и према томе скрнавe у напред светињу брака и породичка живота. Шта мора момак о девојци мислити, кад му попева:

„Шипак мами, што ме с рогља мами,

А два тати, што стоји на врати“,

те сама себе, најсветије законе и осећаје ногом гази, да уговe својој страсти. Страст је варљива и мења се према околностима. Поштовање се односи на дуговечне ствари, па оно остаје као темељ љубави њихове. Каква је то девојка, а каква ће то жена бити, која се за девовања у правом смислу речи швалерине, па у заносу своје пева:

„Мог швалера у вармеђи нема“

или:

„Седам дера, четрнај'ст швалера“

или:

„Дођи дико, до вече сам сама.
„Кад си сама, а где ти је мама?
„Моја мама пијана, па спава.“

или:

„Те две прије не треба да живе.“

или:

„Све швалери на штиклам' разнели.“

То је тек оно, што се може напоменути, а колико је тога, што није пристojно. Јесте ли слушали у берби берачице из Бачке? Па реците право, да ли вам оне исто тако изгледају као пристojне, смерне девојке? Ја бар и не мислим, кад чујем тако што, да је из девојачких уста, и чисто ми и највећа лепота гине крај таеих гадова. Где није женске смерности и стида, онде није ни крај анђелске лепоте и умиљатости женска чара и дражи. Жена без стида може само страст да ужеже и то само за час, али љубав и поштовање никада. Ми се за час занесемо, па се после и сами кајемо и сами се себи чудимо.

Може ми се рећи, да сваки то не узима тако и да су прости момци и сами таи, те и не осећају те погрешке. Али није тако. И најпростија нарав, па баш и поеварено срце осети опет, што је добро и лепо бар на другоме и ако се сама тога радо не прихваћа. И најгори човек има у себи до-

брех жица, па их ваља само преокренути, а да добрим одјекну. И највећа суровост опитомиће крај питомих, лепих и добрих навика, па према томе и најсуровији човек. Простак исто тако осети свети, женски чар, њега ће исто тако тај чар покренути, а страст и неваљалство занеће га за час, да се после од њега згрози.

Да доиста није више онога стида и поштења у нашем народу, као што беше и као што га је желети, видећемо још из неких обичаја народних, што су се на зло претурили. „Села“, „мобе“ и „прела“ беху од пређе невине забаве женске, где се уз који женски посао приповедало, певало и играло. Тим забавама дакако да се није могло замерити све дотле, докле не уђе у њих неки други дух. Сада су та весела по неким крајевима читаве оргије и зборови, где се младеж квари и упропашћује. До некле је у њима јоште стида и поштења и то докле је кога старијега у друштву, а остане ли један пут младеж, онда зачиње „калаш“ или веселе без граница, и сваки ради шта зна и хоће. Ту је песама и приповедака, да их поштено ухо не може ни слушати, ту је игара и весела, да мислиш е ниси у простом народу, где би ваљало да гледиш ону првобитну непоквареност и онај природан стид. Девојче, тек што је из љуске изишло, има већ свога момка, па као да је то допуштено и да мора бити, тако је слободно и распуштено. Тако се целу ноћ „калаше“, а у зору родитељи ни речи ни прекора, јер и сами нису бољи били. Тих села, прела и моба је особито зими, па и у сиромашним кућама. Дакако да не може бити ништа без трошка, па ни то. А често кошта то доста новаца. Вуче се вино и ракија, меси се гибаница, буха се наприкаш и т. д. а момци се које младачком ватром, а које вином загреју, па чине често највећа беспућа. Кладе се на пр. да ће на цичи зими један сахат у кошуљи стајати, да ће у по ноћи на гробље ићи, да ће овом ил' оном ждребе украсти, да ће на душек ицу ракије испити и за много друго, што шкоди и здрављу и честитом гласу. Често се изопијају и потуку, било за девојке било за друго што, а има и случајева, где у таким приликама беше мртвих глава. Па и девојке и жене хоће кавге и боја. Буде ту рашчупаних „дега“, изгребених очију, модрица по лицу и тако даље, а свађе и оговарања сутра дан увек.

Па шта је момак лепога видео од девојке, а девојка од момка? Је су ли се научили једно друго поштовати и љубити? Не верујем. И оно мало штовања и љубави морало је нестати, ако су једно друго видели у зверској страсти и нарави својој.

Најгаднији обичај, што га није у других народа не бих управо смео ни споменути. Али ко га знаде, томе ова реч не ће шкодити, а ко га не зна не ће од овуд ни знати. Мислим тако звано „сиграње“ а не ћу да га тумачим јер пристojност не допушта. То је најнижа скотска страст и човек треба сам од себе да се застиди, кад на њу помисли. А још девојка. Та то је гроб свакој лепшој ћуди женској, а отров за љубав и поштовање. Што је то за здравље, знаће сваки расудити.

Ја не велим овим, да се момак и девојка пре венчања не смеју ни видети, као турске буле. На против; баш ваља да се често виде и да често једно с другим ходе, не би ли се боље сазнали, али не у оваким приликама и оваким начином. Зар пре преве није места и времена за поштен разговор и

разумно ашиковање. Зар ће ко замерити, ако се после подне у колу на очи свету и старијима двоје њих састану, који се милују, те стидљиво једно с другим и коју проговоре. Та не ће ни отац ништа, ако се с поштеном намером у кућу уђе, а за познавање ти ни то није нужно. Та познајеш је од малена, и јеси ли већ из детињства бацно око на њу, имао си времена, да проучиш на њој све врлине и све мане, а имао си и за то времена, да је удешиш према себи и својој нарави. И она те знаде, а знаде и твоје ћуди, па ако је силе у ње над тобом, она ће те још за времена поправити, те ћете онда као муж и жена сложни бити, а што је најважније поштовати се и љубити. Верујте, да без поштовања нема љубави, а без љубави није брачне и кућевне среће.

КАКО ТРЕБА С ДЕЦОМ ПОСТУПАТИ, ДА БУДУ ПОСЛУШНА.

Без сумње је од највеће важности за родитеље и учитеље, шта да раде, да им деца буду мирна и послушна, и да љубав влада како у кући, тако и у школи. Пре свега ваља знати, да непрестано чантрање и псовање, велика жестина и љутина и честе казни код деце нису тако нужне, као што се обично мисли. Цео дан деци придиковати и моралисати не вреди ништа, јер она се на то после навикну, и све је било у залуд, па што је још горе, то им постане досадно. Завиримо само у такву једну кућу, где се непрестано виче, грди и псује, пак ћемо се уверити, да није тамо најбољи ред, највећа послушност и најчистија љубав.

Има их врло много, који осим свега тога децу још страшно бију. Сувише децу тући, тако је исто штетно, као и силно псовање и саветовање. Ко децу сувише бије, тај угушује у њима љубав према родитељима и учитељима, огорчава их, те постану јогунаста, подмукла и осветљива. Родитељска кућа, која треба да је детету кроз цео његов живот најмилија успомена, постаје за њега право мучилиште; дете изгуби свако финије осећање, угуши му се честољубље, а кад то буде, онда је пропало! Оно ћаче, што се увек у школи казни и ср моти, остаје најшугавија овца у стаду. Онај роб, што га непрестано камџијама на посао терају, остаје свакад најлењи и најневернији радник. Зликовац, кога често казне, већ у тамници опет смишља на нова зла дела. Па тако је и код деце.

У чему се дакле састоји право и разумно васпитавање деце? Ево неколико главних правила.

Пре нег' што се деци што налаже или забрањује, треба се запитати, хоће ли и може ли дете слушати? Врло често имају ма-

тере обичај да заповеде детету н. пр. „Мирно седи, да се ниси макао! Данас се не ћеш ићи играти! Да ниси упрљала твоју нову хаљину. Да ниси заспао на канабету!“ и т. д. Колико су њих промислили, да ли деца све те налоге и забране могу одржати. А иштеш ли од детета тако што, што оно не може урадити, онда си код њега в. ћ у напред све изгубио. Ако се твоје непромишљене заповести често понављају, дете зна, да ће се извући и да се мора извући, све ако преступи твоју забрану, па тако постане непослушно и тамо, где би могло слушати.

Даље, не говори много, већ изреци оно, што си зрело промислио, јасно, кратко и одлучно. Има кућа и школа, у којима деца таку виу дижу, да човек, што 'но веле, сам себе не чује. Родитељи и учитељи псују, прете, жесте се — не помаже! Најпосле им прекини, те се маше штапа, па удри по деци. Деца стану дрекати и завевати и мир се поврати, али само за кратко време; јер док си се окренуо, деца опет праве калабалук, а још им се ни сузе нису осушиле. На другим местима опет здрава и чила деца надигну кад што читаву грају у кући, али једна реч, један миг само, па је опет све у своме реду. За то заповести треба да су кратке и јасне. Једна једина реч покрене читаве војске. Јеси ли уверен, да не захтеваш сувише, и зна ли то и твоје дете, онда ће те оно за цело послушати. Многи родитељи у томе јако греше, што се са децом упусте у погодбу. Но то не ваља. Дете мора безусловно слушати, па и онда, ако не може разумети узрока, иначе постаје безобразно и јогунасто. Али ко хоће, да му се деца с места и тачно покоравају, не сме не-

смислено заповедати, како му у први мах падне на ум. Ко хоће да кућу зида, најпре прави план и предрачун; ко хоће да путује, најпре разбира за путове; ко хоће да има добру жетву, пре свега бира семе и разгледа земљу. А великом и тешком послу васпитања своје деце зар да се може и сме приступити без икаква плана и зрела промишљања?

Не треба од деце у један пут много захтевати. Јер ако детету три, четири и пет налога у један пут даш, онда буди сигуран, да ће овај или онај заборавити, или да ће их натрашке извршити. Зададе ли учитељ више кућевних послова на један пут, не ће ниједан бити добро урађен, и тако деца постану површна и ветрењаста, варају учитеља, јер краду послове од других својих саученика, само да би учитељу ма и лажно одговорали. Код деце морају ићи послови један за другим, али не на један пут. Јеси ли промислио, шта захтеваш од твоје деце, и долазе ли налози један по један у неком извесном реду, онда ће и дете за цело своје дужности испунити, и биће ти послушно и вредно, и уживаће у сваком своме послу, који буде лепо обавило.

Исто тако не треба децу одвећ тешким стварима претоваривати. Јер дечија се снага само постепено развија, постепено јача воља, и постепено се карактер образује. Шта би рекао свет о таквом учитељу, који би од свога малог почетника ученика искао, да му на један пут научи „један пут један“, кад се деци код куће такве задаће и такви послови дају, од којих се деца одмах уплаше, чим их виде? Али чија су деца

ипак у стању, по више часова проводити у миру и ћутању, чије дете међу одраслима седи мирно и озбиљно, докле се његови другови на свежем зраку играју, томе не ваља васпитање ни потуре, тајво дете није право дете, већ неприродно.

Најпосле још ваља запамтити ово: кад си деци што разумно и промишљено заповедио, онда мораш строго и доследно настајати, да то деца и најтачније изврше. Не послушају ли те, а ти онда казни строго, али разумно, и не допуштај никакво дерање и завевање. Шта више, дете мораш казнити, ако си му са свим озбиљно кажњу претио, јер ћеш иначе пред твојим рођеним дететом бити лажљивац. Ко тако поступи, тај ће све ређе и мање имати да казни, него оне „мекане“ и „чувствителне“ душе, којима деца кућу над главом дигну. Код деце треба стећи респекта, тако да се на миг покаравају. А при томе је најбоље, кад те поштују, кад си им мио и кад су ти захвална и онда, кад већ одавно у гробу почиваш, докле слаби и попустљиви родитељи и учитељи никад не ће имати послушне деце, нити ће се икада наживати онога правога поштовања и захвалне љубави од стране своје деце и поверених им ученика. —

Испред таквих дакле средстава губе се све оне душевне боље, као што су: лењост, лажљивост, неуредност, несношљивост, лакоумље, и како се већ сва та зла зову. Наравно, да неразумни, непостојани, страсни, дурновити и покварени људи никад не ће доћи до моралне чврстоће и смишљености, али такви људи и нису за — васпитаче. * *

КАКО КИТАЈЦИ ПОШТУЈУ ЗЕМЉЕДЕЛСТВО И СВИЛАРСТВО?

Китајци јако поштују земљеделство. Они њему у славу држе и годишњу светковину. Начеоник сваке вароши оде уз литију источној капији, да „дочека пролеће.“ Пролеће приказује, представља велика фигура од блата, која је налику бивола. Китајци називају бивола „водени во“, јер он воли воду и гљиб. Он код њих вуче плугове и оре њиве, које се пиринчем засађују. Уз литију иду носила, на којима су деца шаровито обучена и свира свирка. Кад литија дође до куће начеоникове, то овај као свештеник пролећа говори беседу, у којој напомиње, како се греба бринути за земљеделство. За тим удари бичем трипут бивола, а и народ навали на овога, разбије га и отима се за мале фигурице, које су унутри у њему.

Сличну светковину светковали су још стари Мисирци. Ова је држана у славу бигу Апису. Овај биг био је сав црн и имао је само једну белу зве-

зду на челу. Њега су Мисирци поштовали као бога. Када је убијен или када је цркао, тада је настала у целој земљи велика жалост.

Китајски цар указује земљеделству велику почасти. Он са царевима и првим министрима оде на њиву, принесе жртву од хране пољске, заоре неколико бразда, а за њим учине то исто и царевима и министри. Тада се посеју „пет врста хране“. Цар гледа то сејање. На ту њиву пазе нарочити надзорници, који пожању плод јој и сачувају га за жртве.

Као што цар пошту чини храни, тако царица дудовима и свилоделству. Од чауре добијају Китајци материју за одело, које скоро саме жене праве.

Деветога месеца у години оде царица са првим дворкињама, те жртву принесе ономе, који је пронашао свилоделство. Набере се дудова лишћа,

којим се хране цареве свилене бубе. Тада се греју чауре у води, одмотава се свила и тиме се свршује светковина.

Китајци имају шеснаест „светих закона“. Четврти закон забавља се једино земљеделством и свиларством. „Побрините се“, вели се у том закону, „за ваша њиве и за дудове, па ћете имати довољно хране и одела.“

Један цар је дао написати књигу, којој је на-

слов кенг-чи-ту, а то ће рећи: поука о земљеделству и о ткању. У њој има много слика, које казују, како се добија пиринач и свила. У за сваку слику је и опис дотичне радње.

Китајски цареви унапређују ову радњу, а не ће да помажу трговину особито спољашњу, јер су тога уверења, да је земља, која не зависи од страног света, самосталнија и сигурнија, те да може пркосити свакој непогоди. ≡

Б Е Д У Ј И Н И.

Бедујин је Арапин, који живи у пустињи, те се по њој скита од једног места до другог. Бедујин је данас онакав исти, какав је био пре хиљаду година. Исто је онако грабљив, исто онако храбар и издашан, умерен и уздржљив, исто онако лажљив у трговању и животу, али у једно онако поштен и гостољубив. Бедујин држи веру и непријатељу. У томе је друкчији од Османлије, који радо гази задану речцу. Он је весео у друштву, досетљив је, пун фантазије (уображења), песник је, поштен и витешка срца. Срамоту пере само крвљу. Још и данас је убојна вика бедујина, који се бори за част своју и своје жене: „боље погинути, него осрамотити се, боље осветити се, него посветити се!“

Бедујин воли приповедати у ноћној тишини и на месечини. Младићи и девојке, у гомили, понављају песму, коју певачи певају, пратећи је таншањем и покретима телесним. Убојна песма је: „Почекај, смрти, докле се не осветимо!“ Кад је каква радост, то жене читаве сахате вичу по пустињи, а при самрти урличу, да ти уши заглуну.

Бедујин живи у шатору. Посуђе му је: седло, тулумина и сацак. Одело му је: вунена кошуља, огртач. Оружје му је: мач и копље, шлем и панцир, а катгад и пушка. Храна му је слатко и кисело млеко камилино, некисео хлебац, путер, урме. Богатство му је: камила и коњ, од којег има пет врста. Број пет је код бедујина свет. Бедујини терају крвну освету. Кад бога убију, породица му напада на убицу и сроднике му. То нападање, та крвава освета траје кроз пет колена. Бедујини се деле на петеро: 1.) Шејик, т. ј. стари, седи начеоник племена, обавља унутарњу управу! 2.) Акид, војсковођа! 3.) Кадија, који суди! 4.) Властија, тугор или заштитник не само малолетних, него и угњетених према угњетачима. 5.) Дахил т. ј. сваки, који стане под заштиту другог зарад обране живота и добара. Ако бегунац окуси хлеба и соли, онда га сматрају за неповредљива. Када се убица или разбојник у чијој кући скрије, то га сакрију у јаму, под земљу, да не би додирнуо хаљину онога, који

га је ухватио, или да не би окусио соли и хлеба, те да се не би тиме ослободио. Лопов се зове харами, откуд је код нас харамија. Харами зову се свиња, мрцина, крв, које је троје Арапу забрањено. Ова забрана, ово уздржавање, петпуташња молитва на дан, пошћење за време месеца Рамадана, када је коран, арапско свето писмо, са неба на земљу пало, и жртва то су ступови вере мухамеданске, дакле и бедујинске.

Зими т. ј. кад пада киша, носе бедујини над кошуљом кожухе. Неки их носе лети, јер их је искуство научило, да сунце у толико мање досађује, у колико је човек више научен на топло одело. Бедујин је чврст према зими, он спава на зими босоног у шатору, а ватра му не гори дуже од по ноћи. У лето спава у огртач умотан у вреломе песку, изложен зрацима најтоплијег сунца.

Арапска породица не може живети без камиле. Ко има десет камила, тај је сиромаш човек; ко има тридесет или четрдесет, средњег је имања; а ко има шездесет, богат је човек. Неки шејици, поглавице ајинског племена, имају више од три стотине камила.

Млад бедујин је право чедо природе. Родитељи му остављају све на вољу, ретко га казне, вежбају га од колевке, да буде спреман за теобу и опасности номадског живота. Бедујинска деца трче гола по врелом песку у сред лета, докле се не уморе. Када се врну шатору очином, изгрди их овај, што се нису још вежбала. Отац учи децу, да ударају странце, који се приближују шатору. Он их учи и да краду мале ствари или да их у шали сакривају. Што су деца несташнија, безобразнија, досаднија за странце и домаће, то им се већма чуде, јер мисле, да тиме дају доказа о својој подузетности и одважности. Арапско дете за бога не ће странцу друго шта казати осим свог имена. Име своје породице прећутаће, јер се боји крвне освете, ако је, може бити, који члан породице му друго племе увредио.

Странци, који немају познатих нити пријатеља у бедујинском логору, сврате под шатор, на који

прво наиђу. Био домаћин код куће или не био, домаћица или ћерка јој одмах простре ћилим и зготови доручак или ручак. Ако странац има дуже времена посла, или ако хоће да у друштву путује кроз пустињу, то га домаћин, по што је три дана и четир сахата после доласка му прошло, запита, да ли ће дуже остати у друштву. Ако овај каже, да хоће, онда домаћин од њега очекује, да му помаже воду доносити, камиле мусту, коње хранити. Ако не ће, то може и дуже остати, али га онда цело племе презире. Он може ићи и у други шатор, и сваког трећег или четвртог дана код другог домаћина бавити се, докле свој посао не сврши.

Бедујин у вароши са свим је други човек, а са свим други бедујин у пустињи. Овај презире варошане, знајући, да ови рђаво о њему мисле. За то

је он према њима ћутљив. Чим се врати у пустињу, одмах је опет разговоран и дружеван.

Варошанин, Фелах говори опширно, описује. Бедујин је у говору своје кратак и језгровит. Бедујини су много оптроумнији и досетљивији од Фелаха. Они су вазда при себи, воле слободу.

Код куће, у шатору је бедујин спор, лењ. Једини му је посао: храњење коња, музење камила, лов са соколима. Најамније чува стада. Жена или ћерка брине се за кућевне послове, меље шеницу на ручном млину, или је туче у авану, тка покриваче за шаторе, пече хлебца, прави „путер“ и готови ручак; а муж међу тим на тенане седи, и пуши пред шатором. Са свим другчији је бедујин, кад је у пустињи. Ту ти је он брз као тица, лукав, окретан, храбар кад напада и кад се брани, неуморан јахач и непоправљив разбојник. ?

О П И Ј У М.

Шта је опијум? Опијум је течност, која се добија из незрела мака, па се згусне, и неки особити мирисима. Кус му је општар и горак, пали језик.

Опијум се добија понајвише у Малој Азији, Индији и Кини. Он се употребљује као лекарија и као опојно средство.

Најгора је навика код Китајаца пиће опијума. Они праве од овога и неки лек, који зову танџу.

Па како зготове они опијум? Они расеку кесе, у којима је опијум, успу садржину у тавицу и метну је на тиху ватру. Парчетом дрвета мешају, докле се цело не истопи. Тада се подели и у две тавице успе. Ове се окрећу над ватром, угреју се, докле сва влага из њих не изиђе. Опијум је тада густ, те се може одсепати. Сада се кожа, која се с кеса скида, у води кува, докле се сав опијум од ње не одели. Онда се та вода процеди и њоме се полије исечени опијум. У приправности стоје корпе, којима је дно од обична китајска папира, у њих се тури исечени опијум, метну се опет на тавице, пропусти се кључала вода, опијум се растопи и процурује. Опијум-вода опет се кува, докле се довољно не згусне. За време кувања стоји човек са свешчићем перја, квасећи тавице по горњем крају, да не би опијум загорео и уклањајући нечистоту, каја се у висину диже. Опијум се толико скувао, да се отеже. Тавице се скину с ватре, метну се на земљу и онда се чанду хлади лепенцама. Кад је са свим хладан, успе се у цеви од коситра и долази у трговину.

Многи кваре опијум, сипајући у воду му истопљена жута шећера.

Китајски трговац има у дућану близу опијума крпу. Чим мало на руци или на ножу остане опијума то он обрише крпом. Ова се крпа дотле употребљује, докле се не упрља од брисања и онда се продаје. Ове крпе наквасе се водом, која се сада процеди и кува, докле се не добије чанду, који је унутри. У овај се исеку млади листови од шећерне трске, промеша се и отуд се праве пилуле, које се продају и једу. Ово јело зове се мудет.

Чанду је отров, од којег мали део човека може да отрује. Кад ко попије какав отров, онда се, ако се хоће да спасе, употреби средство, које онај отров обара, уништује. Противу опијум-отрова најбоље је средство зејтин, особито кокос-зејтин, који одмах тера на повраћање. Ако је чанду био у води истопљен, то зејтин не ће имати тога дејства и болесник онда најбоље да се претом послужи, те да до цели дође, да отров поврати.

Чанду се и пуши. Пушација узме лулу, на којој има горе на заклопцу рупица. У ову се метне парченце чанда, које кад се држи над ватром ламнице једне изгори. Пушач увуче пару и пенео од изгорела чанда падне у лулу. Када је лула неко време употребљавана, скине јој се заклопац и изручи се пенео. И овај се још сиротињи продаје.

Јак пушација пуши, док се не опије. Тада се испава. За чудо је да не може дуго снавати. Када се пробуди, уморен је, одмах опет лаћа се луле, докле се опет не опије и не засни. Тада лепи снови на њ наилазе. Неумерено употребљавање опијума може за неколико година снагу човечију да сатари, те није способан зарад. Пушач опијума познаје се по својем лицу, које је мршаво и истрошено. —ић.

Б Е Л Е Ш К Е.

58. (Мирта) воли масну земљу, помешану са нешто мало песка и може да презими на проветриву месту, топлу 1 до 5 степена и умерено влажну.

У мају је ваља изнети на поље, само не сме бити сувише изложена сунцу, а у лето се мора што чешће да залива.

Сваке се године у априлу мора расађивати и том се приликом мало поткреше корен и врх од стабљике. Ако хоћемо, да нам мирта буде јака и граната, морамо је у лето пресадити на пољу, на топлу месту.

Најбоље се распростире сађеницама у априлу и мају, стављенима у тонал ђубрењак и покривенима стаклом.

Лишће и бобине терају мокраћу и употребљују се против пролива, срдобоље и плувања крви. С поља се употребљују, кад се знојимо испод пазуха, кад нас уста боле и кад нам тече крв из носа.

Чорба од укувана лишћа такође користи, јер кад се њоме перемо, можемо да стаманимо разни гад, који се залеже на нашем телу.

Из лишћа добија се уље, које је без боје. Уље то удара мало на камфор, лакше је од воде, има у себи камфора и употребљује се за справљање разног мириса.

Свеже гране употребљују младе за венце.

59. (За које се време вари разно јело?) Јела, којима се ми хранимо, или су лака или тешка. Лака се јела брзо сваре у желуцу и брзо храна из њих пређе у крв, а тешка се спорије варе и спорије прелази храна у крв. Учени људи испитивали су разна јестива, да би се дознало, колико времена треба коме јелу, да се свари у желуцу, те да према томе онај, коме је слаб желудац, бира лако сварљива јела, а већ онај, у кога је јак желудац, не мора толико ни пробирати. Ево, шта се нашло у тима испитима:

1. Кувани пиринач свари се за . . . 1 сахат.
2. Куване свињеће ноге . . . . . 1 „
3. У чорби размућена јаја . . . . . 1¹/₂ „
4. Печена дивљач . . . . . 1¹/₂ „
5. Кувано млеко . . . . . 2 „
6. Сирова јаја . . . . . 2 „
7. Печена волујека јетра . . . . . 2 „
8. Свеже млеко . . . . . 2¹/₄ „
9. Ћурчје месо . . . . . 2¹/₂ „
10. Дивља гуска . . . . . 2¹/₂ „
11. Прасеће месо . . . . . 2¹/₂ „
12. Пржени кромпир . . . . . 2¹/₂ „
13. Ровита јаја . . . . . 3 „
14. Пржена говеђина . . . . . 2³/₄—3¹/₂ с.

15. Кувана говеђина . . . . . 3¹/₄—4¹/₂ „
16. Усољена говеђина . . . . . 3¹/₂—5¹/₂ „
17. Бифтек . . . . . 3 сахат.
18. Сирова шунка . . . . . 3 „
19. Свежа насољена свињетина . . . . . 3¹/₂—6 сах.
20. Свежа печена свињетина . . . . . 3¹/₂—4¹/₂ с.
21. Колачи . . . . . 3 „
22. Напарено овнујско месо . . . . . 3 „
23. Печено овнујско месо . . . . . 4—4¹/₂ сах.
24. Свеж шенични хлеб . . . . . 3¹/₂ сах.
25. Истопљено и пржено младо масло . . . . . 3¹/₂ „
26. Кувана бела репа . . . . . 3¹/₂ „
27. Кувани кромпир . . . . . 3¹/₂ „
28. Печена кобасица . . . . . 3¹/₂—5 сах.
29. У тврдо скувана јаја . . . . . 3¹/₂—5¹/₂ с.
30. Стари сир . . . . . 3¹/₂ сах.
31. Хлебац с младим маслом и с кавом . . . . . 3³/₄ „
32. Сух лебац с кавом . . . . . 4 „
33. Кувана живина : . . . . . 4 „
34. Телеће печење . . . . . 3³/₄—5¹/₂ с.
35. Говеђа чорба . . . . . 4 сах.
36. Овчји лој . . . . . 4¹/₂ „
37. Кељ . . . . . 4¹/₂ „
38. Говеђе сало . . . . . 5¹/₂ „

60. (Ровита јаја.) Ретко се кад деси, да куварнице скувају ровита јаја како ваља, него су или сувише тврда или остану у полу сирова! То се може врло лако удесити.

Ево како у таким приликама раде у Француској: Чим почне вода у лонцу јако да ври, метну јаја у воду, лонац одмакну од ватре и ставе га гдегод на крајичак огњишта. Сама топлота воде је довољна, да јаја буду како ваља ровита; јаја не остану сирова, а не могу се ни стврднути. Кад вода престане врети, изваде јаја на поље и употребе их за јело.

У тврдо се скувају јаја за 4 минута.

61. (Зелена боја у биља.) Најважнија боја на биљкама је зелена боја. Зелена та боја налази се у век у облику ситних куглица у необојеном соку биљних ћелија. Научењаци зову ту боју лисно зеленило.

Боја је та највећма распрострајена и непосредно зависи од сунчане светлости. Без сунчане светлости не може постати никакво зеленило.

Шпагела добије истом онда своју зелену главицу, кад изађе из земље, кад буде изнад земљине површине. Клице од кромпира у подрумима, клице од траве под даском или каменом беличасте су, жућкасте, јер немају сунчане светлости.

Златно сунце озелени земљу, зелена је боја наде, и ми горе к небу, к светлости управљамо погледе, кад нас оживљује нада.

прво наиђу. Био домаћин код куће или не био, домаћица или ћерка јој одмах простре ћилим и зготови доручак или ручак. Ако странац има дуже времена посла, или ако хоће да у друштву путује кроз пустињу, то га домаћин, по што је три дана и четир сахата после доласка му прошло, запита, да ли ће дуже остати у друштву. Ако овај каже, да хоће, онда домаћин од њега очекује, да му помаже воду доносити, камиле мусте, коње хранити. Ако не ће, то може и дуже остати, али га онда цело племе презире. Он може ићи и у други шатор, и сваког трећег или четвртог дана код другог домаћина бавити се, докле свој посао не сврши.

Бедујин у вароши са свим је други човек, а са свим други бедујин у пустињи. Овај презире варошане, знајући, да ови рђаво о њему мисле. За то

је он према њима ћутљив. Чим се врати у пустињу, одмах је опет разговоран и дружеван.

Варошанин, Фелах говори опширно, описује. Бедујин је у говору своје кратак и језгровит. Бедујини су много оптроумнији и досетљивији од Фелаха. Они су вазда при себи, воле слободу.

Код куће, у шатору је бедујин спор, лењ. Једини му је посао: храњење коња, музење камила, лов са соколима. Најамник чува стада. Жена или ћерка брине се за кућевне послове, меље шеницу на ручном млину, или је туче у авану, тка покриваче за шаторе, пече хлебца, прави „путер“ и готови ручак; а муж међу тим на тенане седи, и пуши пред шатором. Са свим другчији је бедујин, кад је у пустињи. Ту ти је он брз као тица, лукав, окретан, храбар кад напада и кад се брани, неуморан јахач и непоправљив разбојник. ?

О П И Ј У М.

Шта је опијум? Опијум је течност, која се добија из незрела мака, па се згусне, и неки особити мирисима. Кус му је оштар и горак, пали језик.

Опијум се добија понајвише у Малој Азији, Индији и Кини. Он се употребљује као лекарија и као опојно средство.

Најгора је навика код Китајаца пиће опијума. Они праве од овога и неки лек, који зову танџу.

Па како зготове они опијум? Они расеку кесе, у којима је опијум, усну садржину у тавицу и метну је на тиху ватру. Парчетом дрвета мешају, докле се цело не истопи. Тада се подели и у две тавице усне. Ове се окрећу над ватром, угреју се, докле сва влага из њих не изиђе. Опијум је тада густ, те се може одсецати. Сада се кожа, која се с кеса скида, у води кува, докле се сав опијум од ње не одели. Онда се та вода процеди и њоме се полије исечени опијум. У приправности стоје корпе, којима је дно од обична китајска папира, у њих се тури исечени опијум, метну се опет на тавице, пропусти се кључала вода, опијум се растопи и процурује. Опијум-вода опет се кува, докле се довољно не згусне. За време кувања стоји човек са свешчићем перја, квасећи тавице по горњем крају, да не би опијум загорео и уклањајући нечистоту, каја се у висину диже. Опијум се толико скувао, да се отеже. Тавице се скину с ватре, метну се на земљу и онда се чанду хлади лепенцама. Кад је са свим хладан, усне се у цеви од воситра и долази у трговину.

Многи кваре опијум, сипајући у воду му истопљена жута шећера.

Китајски трговац има у дућану близу опијума крпу. Чим мало на руци или на ножу остане опијума то он обрише крпом. Ова се крпа дотле употребљује, докле се не упрља од брисања и онда се продаје. Ове крпе наквасе се водом, која се сада процеди и кува, докле се не добије чанду, који је унутри. У овај се исеку млади листови од шећерне трске, промеша се и отуд се праве пилуле, које се продају и једу. Ово јело зове се мудет.

Чанду је отров, од којег мали део човека може да отрује. Кад ко попије какав отров, онда се, ако се хоће да спасе, употреби средство, које онај отров обара, уништује. Противу опијум-отрова најбоље је средство зејтин, особито кокос-зејтин, који одмах тера на повраћање. Ако је чанду био у води истопљен, то зејтин не ће имати тога дејства и болесник онда најбоље да се претом послужи, те да до цели дође, да отров поврати.

Чанду се и пуши. Пушација узме лулу, на којој има горе на заклопцу рупица. У ову се метне парченце чанда, које кад се држи над ватром лампице једне изгори. Пушач увуче пару и ненео од изгорела чанда падне у лулу. Када је лула неко време употребљавана, скине јој се заклопац и изручи се ненео. И овај се још сиротињи продаје.

Јак пушација пуши, док се не опије. Тада се испава. За чудо је да не може дуго спавати. Када се пробуди, уморен је, одмах опет лаћа се луле, докле се опет не опије и не заспи. Тада лепи снови на њ наилазе. Неумерено употребљавање опијума може за неколико година снагу човечију да сатари, те није способен зарад. Пушач опијума познаје се по својој лицу, које је мршаво и истрошено. —ић.

Б Е Л Е Ш К Е.

58. (Мирта) воли масну земљу, помешану са нешто мало песка и може да презими на проветриву месту, топлу 1 до 5 степена и умерено влажну.

У мају је ваља изнети на поље, само не сме бити сувише изложена сунцу, а у лето се мора што чешће да залива.

Сваке се године у априлу мора расађивати и том се приликом мало поткрене корен и врх од стабљике. Ако хоћемо, да нам мирта буде јака и граната, морамо је у лето пресадити на пољу, на топлу месту.

Најбоље се распростире сађеницама у априлу и мају, стављенима у тонал ђубрењак и покривенима стаклом.

Лишће и бобице терају мокраћу и употребљују се против пролива, срдобоље и пљувања крви. С поља се употребљују, кад се знојимо испод пазуха, кад нас уста боле и кад нам тече крв из носа.

Чорба од укувана лишћа такође користи, јер кад се њоме перемо, можемо да стаманимо разни гад, који се залеже на нашем телу.

Из лишћа добија се уље, које је без боје. Уље то удара мало на камфор, лакше је од воде, има у себи камфора и употребљује се за справљање разног мириса.

Свеже гране употребљују младе за венце.

59. (За које се време вари разно јело?) Јела, којима се ми хранимо, или су лака или тешка. Лака се јела брзо сваре у желуцу и брзо храна из њих пређе у крв, а тешка се спорије варе и спорије прелази храна у крв. Учени људи испитивали су разна јестива, да би се дознало, колико времена треба коме јелу, да се свари у желуцу, те да према томе онај, коме је слаб желудац, бира лако сварљива јела, а већ онај, у кога је јак желудац, не мора толико ни пробирати. Ево, шта се нашло у тима испитима:

1. Кувани пиринач свари се за . . . 1 сахат.
2. Куване свињеће ноге . . . . . 1 „
3. У чорби размучена јаја . . . . . 1¹/₂ „
4. Печена дивљач . . . . . 1¹/₂ „
5. Кувано млеко . . . . . 2 „
6. Сирова јаја . . . . . 2 „
7. Печена волујска јетра . . . . . 2 „
8. Свеже млеко . . . . . 2¹/₄ „
9. Ђурчје месо . . . . . 2¹/₂ „
10. Давља гуска . . . . . 2¹/₂ „
11. Прасеће месо . . . . . 2¹/₂ „
12. Пржени кромпир . . . . . 2¹/₂ „
13. Ровита јаја . . . . . 3 „
14. Пржена говеђина . . . . . 2³/₄—3¹/₂ с.

15. Кувана говеђина . . . . . 3¹/₄—4¹/₂ „
16. Усољена говеђина . . . . . 3¹/₂—5¹/₂ „
17. Бифтек . . . . . 3 сахат.
18. Сирова шунка . . . . . 3 „
19. Свежа насољена свињетина . . . . . 3¹/₂—6 сах.
20. Свежа печена свињетина . . . . . 3¹/₂—4¹/₂ с.
21. Колачи . . . . . 3 „
22. Напарено овнујско месо . . . . . 3 „
23. Печено овнујско месо . . . . . 4—4¹/₂ сах.
24. Свеж шенични хлеб . . . . . 3¹/₂ сах.
25. Истопљено и пржено младо масло 3¹/₂ „
26. Кувана бела репа . . . . . 3¹/₂ „
27. Кувани кромпир . . . . . 3¹/₂ „
28. Печена kobасица . . . . . 3¹/₂—5 сах.
29. У тврдо скувана јаја . . . . . 3¹/₂—5¹/₂ с.
30. Стари сир . . . . . 3¹/₂ сах.
31. Хлебац с младим маслом и с кавом 3³/₄ „
32. Сух лебац с кавом . . . . . 4 „
33. Кувана живина : . . . . . 4 „
34. Телеће печење . . . . . 3³/₄—5¹/₂ с.
35. Говеђа чорба . . . . . 4 сах.
36. Овчији лој . . . . . 4¹/₂ „
37. Кељ . . . . . 4¹/₂ „
38. Говеће сало . . . . . 5¹/₂ „

60. (Ровита јаја.) Ретко се кад деси, да куварнице скувају ровита јаја како ваља, него су или сувише тврда или остану у полу сирова! То се може врло лако удесити.

Ево како у таким приликама раде у Француској: Чим почне вода у лонцу јако да ври, метну јаја у воду, лонац одмахну од ватре и ставе га гдегод на крајичак огњишта. Сама топлота воде је довољна, да јаја буду како ваља ровита; јаја не остану сирова, а не могу се ни стврднути. Кад вода престане вретити, изваде јаја на поље и употребе их за јело.

У тврдо се скувају јаја за 4 минута.

61. (Зелена боја у биља.) Најважнија боја на биљкама је зелена боја. Зелена та боја налази се у век у облику ситних куглица у необојеном соку биљних ћелија. Научењаци зову ту боју лисно зеленило.

Боја је та највећма распрострајена и непосредно зависи од сунчане светлости. Без сунчане светлости не може постати никакво зеленило.

Шпаргла добије истом онда своју зелену главицу, кад изађе из земље, кад буде изнад земљине површине. Клице од кромпира у подрумима, клице од траве под даском или каменом беличасте су, жућкасте, јер немају сунчане светлости.

Златно сунце озелени земљу, зелена је боја наде, и ми горе к небу, к светлости управљамо погледе, кад нас оживљује нада.

Д И С Т А К.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(О вино) има ова источна прича: Старац Ноје садио винову лозу. У том послу опази га ђаво, па како је заједљиве нарави, приђе к њему и запита га:

— Шта садиш ту, земљин сине?

— Винову лозу, одговори Ноје.

— А што ће ти то? пита ђаво.

— Плод је исто тако угодан оку, као што је слодак грлу, одговори старац, а осим тога даје пиће, које весели и блажи човека.

— Ако је тако, рече опет нечастиви, ја ћу ти помоћи.

Рекав то, донесе ђаво овцу, закла је и пусти крв у јамницу. Исто тако убије лава, мајмуна и свињу и ороси корење њиховом крвљу.

Од ото ће доба човек, ако пије мало вина, бити благ и љубак као овца. Ако се напије више, постане смео и јак, као да је лав. Ако пође и даље, биће злобан и луд као мајмун, па ако се несрећом не заустави, биће на послетку као свиња, која се ваља по блату.

(Опет репата звезда.) Борели, астроном (зналац звезда) у Марзељу, у Француској, угледао је дурбином нову репату звезду. Слободним оком не може се она још, али ће кроз неко време моћи видети.

(Небојмо се утопљења.) Неки Ханзен изнашао је справу противу утопљења. Зна се да многе лађе страдавају од морске буре, и да се многи путници и морнари утопе. Ханзен је начинио справу од јаткеде, ту човек опаше и она га може на води држати, да се не утопи.

(У Русији куга.) У Русији се појавила азијатска куга. Ова болест је врло опасна. Човека спонадне неподносива врућина и жеђца, по њему изађу гуге и ретко који да не плати главом.

(Адвокати у Угарској.) У Угарској има 4023 адвоката. У самој Пешти има 623 адвоката.

(Порекло Мађара) доказују свакојако. Интересантан доказ је дао неки Шуба родом из Сегедина а насељен у Каиру. Шуба је путовао по средњој Азији и састајао се са тамошњим становницима, који су га са св м добро разумевали, кад им је мађарски говорио. Год. 1864. н. пр. састао се с неким хадџама са арапског језера у Туркестану, који га са свим добро разумеше, кад их је мађарски ословио. —

(Словачки родољуб.) свештеник Јан Викторин, оставио је у својој опоруци 4000 фор. и своју књижницу „Словачкој Матици“ у Турчанском св. Мартину. Исто је тако оставио прилоге у новцу за „Матицу чешку“ у Прагу, „Матицу српску“ у Новоме Саду, „Матицу словеначку“ у Љубљани и за „Јужно-словенску академију“ у Загребу. Колики су ти прилози, још се не зна.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

*(Летопис Матице српске 1874. Уредник Јован Бошковић. Нови Сад 1874. Цена 80 нов. а. вр.) Ово је већ 116. књига Матициног Летописа, која је угледала свет ово дана. Садржај је и овој књизи одабран, као што је бивао и у дојаконшњима, што се може видети из овог прегледа чланака, штампаних у истој књизи: 1. Рат и ратно право, у свеви са напретком човечанским, од Глише Гершића; — 2. Планине по Хомољу. Из путовања по Србији. Од Јована Драгашевића. — 3. Поглед на данашње стање наше музике и попис срп-

ских музичких дела, од Душана Ђермекова; — 4. Девојачко васпитање и женске гимназије у Русији, с францускога превео С. В. Поповић; — 5. Споменица хришћанским гарантним великим силама о положају и страдању Хришћана у Босни; — 6. Лука Вукаловић, херцеговачки велики војвода, од Јована Накићеновића; — 7. О сремском санидин-траихиту (врста камења) од Ст. Недељковића; — 8. Родољубиви завештаји: Тестаменат Петра Класановића из Илока, који је своје имање по смрти или удаби жениној оставио Матици српској као фундацију за потпомагање српских сиромашних ђака, који се добро уче и тестаменат Катарине Д. Јовановићке из Илока, која је такође цело своје имање оставила на разне добротворне цели. После долазе: Изводи из Матичних записника 1873. Распис награда, Правила за Матичине питомце, Упутство за питомачког надзорника, Списак и цена свих књига, што их је Матица до сад издала на свет.

За све Матичине књиге главни је продавач књижара браће Јовановића у Панчеву.

* (Руководитељ и повраћању изгубљеног здравља.) Под отим насловом наурио је др. Коста Пејичић, садашњи надзорник Текелијиног завода у Пешти, да по трећи пут изда књигу за домаћу потребу. Књига ће бити подељена у 2 дела и сада позива на претплату на први део, који стаје 1 ф.

У том првом делу биће ови чланци: Поука о чувању здравља (о ваздуху, топлоти и светлости, о храни и пићу, о домовима, о оделу и постељи, о послу и забави итд.). — О неговању деце. — О неговању болесника. — О домаћим лековима. — О дечјим болестима. — О напрасним опасним болестима (кад ко промрзне, кад се угуши у отровном угљенику, отрује од покварених кобасица, од отровних гљива, кад кога удари гром, кад кога убоде чела, зоља, стрш, скорпија, уједе змија или бесно псето, о сунчарици). — О приленљивим болестима (шуга, богиње, скрлет, мраса). — О тифусу и срдобољи. — О сухој болести (јектици). — О пољачини. — О разном кашљу (зацењујући кашаљ, рикавац, ангина, круп, сипња и т. д.) — О грозници. — Поука о старости за младе и старе, како се првима ваља спремати за срећну старост, а како је другима ваља неговати.

Новце ваља слати самом писцу у Пешту, Grünbaumgasse N. 23.

О Г Л А С.

НАЈЈЕВТИНИЈИ НОВАЦ

коме треба у зајам, може добити на ораће земље и куће које се под кирију издају и то у аустро-угарским земљама и Ердељу новац дође на 6½%, и то на пуни 100 фор. аустр. банака, са отплатом пак на 32 године дође 7½% од стотине форината изузимајући прву годину. Зајам могу добити општине, и друге корпорације, а тако исто и малолетна деца уз дозволу претпостављене власти — пак и они који већ имају нешто дуга на свом добру — ако није претоварено.

Ради даљег извешћа коме требало буде нека се обрати на

„OPŠTI PROMETNI ZAVOD“

1—

u Sentomaš-u,

na francovom prokopu u Вацкој.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Владан Арсенијевић.